

ASIA Asiakirjapyyntöön vastaaminen**KANTELU**

Kantelija on oikeuskanslerille osoittamassaan kirjoituksessa arvostellut ammattikorkeakoulun hakutoimiston menettelyä liittyen vanhojen valintakoekestymysten antamiseen. Kantelija arvostelee hakutoimistoa erityisesti siitä, että henkilön sähköpostitse lähettämään asiakirjapyyntöön ei ole vastattu noudattaen viranomaistoiminnan julkisuudesta annettua lakia. Asiakirjapyyntöön annettua kielteistä päätöstä ei oltu kantelijan mukaan lainkaan perusteltu.

SELVITYS

Ammattikorkeakoulu on antanut asiassa selvityksensä 18.12.2013 ja lisäselvityksen 9.4.2015.

Jäljennökset saaduista selvityksistä on tämän päätöksen liitteenä.

RATKAISU

Perustuslain 108 §:n 1 momentissa säädetään, että oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Viranomaistoiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä julkisuuslaki) 1 §:n 1 momentissa säädetään, että viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei tässä tai muussa laissa erikseen toisin säädetä.

Julkisuuslain 3 §:n mukaan tässä laissa säädettyjen tiedonsaantioikeuksien ja viranomaisten velvollisuuksien tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

Julkisuuslain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan viranomaisilla tarkoitetaan tässä laissa valtion hallintoviranomaisia sekä muita valtion virastoja ja laitoksia.

Tapahtuma-aikana voimassa olleen ammattikorkeakoululain 41 §:n 2 momentin (24.7.2009/564) mukaan ammattikorkeakoulun ja sen ylläpitäjän sekä ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan tämän lain mukaisen toiminnan julkisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen toiminnan julkisuudesta.

Julkisuuslain 5 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen asiakirjalla tarkoitetaan viranomaisen hallussa olevaa asiakirjaa, jonka viranomainen tai sen palveluksessa oleva on laatinut taikka, joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa. Viranomaisen laatimana pidetään myös asiakirjaa, joka on laadittu viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta, ja viranomaiselle toimitettuna asiakirjana asiakirjaa, joka on annettu viranomaisen toimeksiannosta tai muuten sen lukuun toimivalle toimeksianto-tehtävän suorittamista varten.

Julkisuuslain 14 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei 15 §:n 3 momentissa tai muualla laissa toisin säädetä.

Julkisuuslain 14 §:n 2 momentissa säädetään, että tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu.

Julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaan jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on:

- 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy;
- 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi;
- 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä
- 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Julkisuuslain 18 §:n 5-kohdan mukaan viranomaisen tulee huolehtia siitä, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto käsiteltävien asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen antamisessa ja käsittelyssä sekä niiden ja asiakirjojen ja tietojärjestelmien suojaamisessa noudatettavista menettelyistä, tietoturvallisuusjärjestelyistä ja tehtävänjaosta, samoin kuin siitä, että hyvän tiedonhallintatavan toteuttamiseksi annettujen säännösten, määräysten ja ohjeiden noudattamista valvotaan.

Julkisuuslain 33 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen tässä laissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen, jollei 2 momentista muuta johdu.

Hallintolain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta. Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.

Menettely asiakirjapyyntöön vastaamisessa

Oikeus saada perustelu päätös ja hakea päätökseen muutosta ovat hyvän hallinnon keskeisiä oikeusturvatakeita. Ne turvataan perusoikeuksina perustuslain 21 §:ssä. Oikeus joko saada asiakirja tai saada asiassa muutoksenhakukelpoinen päätös on ehdoton eikä viranomaisella ole tästä syystä menettelyn suhteen harkintavaltaa.

Asiakirjojen antaminen on myös hallintomenettelyä. Julkisuuslain mukaiseen päätöksentekoon sovelletaan hallintolakia. Lisäksi julkisuuslain 4 luku sisältää täsmälliset säännökset asiakirjan antamista koskevista menettelyistä ja asiakirjan antamistavoista. Laissa on säädetty asiakirjan antamisesta päättämisestä. Laissa on niin ikään säädetty menettelytavoista siinä tapauksessa, että viranomaisen henkilöstöön kuuluva ei anna pyydettyä tietoa tai asiakirjaa.

Julkisuuslain mukaan asiakirjan pyytäjälle on aina ilmoitettava kieltäytymisen syy ja annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Kirjallisesti asian vireille saataneelta henkilöltä on tiedusteltava, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi. Asiakirjan pyytäjällä on siis laissa turvattu oikeus halutessaan saada hallintolain mukaisesti perusteltu päätös siitä, miksi pyydettyä asiakirjaa ei anneta.

Kun asiakirjan pyytäjälle on ilmoitettu kieltäytymisen syy ja annettu tieto mahdollisuudesta saattaa asia viranomaisen ratkaistavaksi, voi hän harkita, mitä menettelytapaa hän haluaa käytettäväksi. Mikäli kieltäytymisen syy on ollut se, ettei viranomaisen kertomansa mukaan pysty asiakirjaa toimittamaan ja ohjaa pyynnön esittäjän kääntymään toisen viranomaisen puoleen, jää pyynnön esittäjän harkinnan varaan, kääntyykö hän toisen viranomaisen puoleen, vai haluaako hän saattaa asian sen viranomaisen ratkaistavaksi, jolle hän pyynnön ensin esitti.

Ammattikorkeakoulusta saadun lisäselvityksen mukaan hakijapalveluiden työntekijän olisi pitänyt ilmoittaa asiakirjapyyntöä esittäjälle kieltäytymisensä syy ja kertoa, miten asia voidaan saattaa korkeakoulun ratkaistavaksi, sekä antaa tieto mahdollisista asian käsittelyn maksuista.

Selvityksen mukaan tapahtuman ajankohtana korkeakoulussa ei ollut määritelty, kuka tekee päätöksen tietojen antamisesta tai luovuttamisesta, jos työntekijä kieltäytyy tietoa antamasta ja asia saatetaan korkeakoulun ratkaistavaksi. Tämä on johtunut riittämättömästä ohjeistuksesta ja perehdytyksestä julkisuuslainsäädännön soveltamiseen. Selvityksestä ilmenee lisäksi, että asiakirjan luovuttaminen sitä pyytäneelle olisi ollut myös mahdollista siitä syystä, että hakijapalveluilla ei ole kyseistä asiakirjaa hallussa.

Kantelukirjoituksen sekä saatujen selvitysten perusteella on selvää, että ammattikorkeakoulu ei ole huolellisesti noudattanut julkisuuslakia kaikilta osin. Selvityksestä ilmenee, että tapahtuman jälkeen asiaan on kiinnitetty erityistä huomiota valmistelemalla asiasta ohjeistusta, jonka toimeenpanosta huolehditaan kouluttamalla henkilöstöä.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän ammattikorkeakoulun huomiota julkisuuslain 14 §:n 3 momentissa säädettyihin velvoitteisiin ilmoittaa asiakirjan pyytäjälle kieltäytymisen syy, antaa asiakirjan pyytäjälle tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi, ja tiedustella asian kirjallisesti viereille saattaneelta asiakirjan pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi.

Muilta osin kantelukirjoitus ei anna aihetta toimenpiteisiin.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Nuorempi oikeuskanslerinsihteeri

Henna-Riikka Välinen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi